

ETNIJA, NAROD, NACIJA

SESTAVINE ETNIČNOSTI

DELITEV ČLOVEŠTVA NA RAZLIČNE SKUPINE NA PODLAGI
ETNIČNOSTI IN ETNIČNIH RAZLIK

ljudje svoje etnične pripadnosti NE izbirajo sami, ampak jim je dana z ROJSTVOM

ETNIJA oz. ETNIČNA SKUPINA je SKUPNOST LJUDI, KATERE POVEZUJEJO PREDVSEM SKUPNA KULTURA, ZAVEST O MEDSEBOJNI POVEZANOSTI in SKUPNO OZEMLJE (ni nujno, npr. Romi).

1. OZEMLJE

- primarni pogoj za nastanek etnije
- medetnični konflikti in spopadi
- etnično ozemlje ne enačimo z državnimi mejami

2. PREPRIČANJE O SKUPNEM IZVORU IN ZGODOVINSKI SPOMIN

- mitološka razlaga nastanka je postala zelo pomembna v 19. in 20. stol. – v kriznih obdobjih ima funkcijo povezovanja in poenotenja skupnosti.

3.SKUPNA KULTURA

- celota duhovnega in materialnega ustvarjanja
- je središčnega pomena za krepitev etnične identitete
- vloga jezika (Irci/Židje)

4.RELIGIJA

- integracijska ali dezintegracijska vloga
- le redko celotna etnična skupina pripada eni religiji
- v času razvoja etničnih identitet pa je bila religija ponekod najpomembnejši povezovalni dejavnik med člani določene skupnosti (Poljaki)

5.ETNIČNA IDENTITETA

- osebna identiteta: ljudje se istovetimo s seboj, se prepoznavamo kot posamezne, enkratne osebe
- skupinske identitete: vključeni smo v številne skupine
- Vzroki za močno etnično identifikacijo: dana je z rojstvom (čustvena navezanost),

prepričanje o skupnem izvoru in prednikih
(sorodstvo)
je nosilka kulture.

ETNOCENTRIZEM

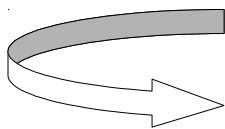
↓
PREPRIČANJE O KULTURNI VEČVREDNOSTI,
SUPERIORNOSTI LASTNE ETNIČNE SKUPINE

kaže se v ETNIČNI ZAVESTI in v PODCENJEVANJU ter
ZANIČEVANJU drugih etničnih skupin

EVROPOCENTRIZEM: OCENJEVANJE IN PRESOJANJE
DRUŽB ZUNAJ EVROPE Z MERILI EVROPSKE KULTURE
(divjaki)

ETNIZEM = etnocentrizem oz. zavest o etnično
kulturnih razlikah in težnje po priznavanju etnične
samobitnosti

NEOETNIZEM (v 70-ih 20.st.): PONOVRNO PREBUJANJE
ETNIČNE ZAVESTI MED MANJŠIMI ETNIČNIMI SKUPINAMI
V RAZNIH DRŽAVAH oz. DRUŽBAH

1. v ZDA med prvotnimi prebivalci, Afroameričani in Američani latinskoameriškega izvora
2. v Avstraliji med Aborigini
3. v Španiji med Baski in Katalonci
4. v VB med Irci, Škoti, Valižani

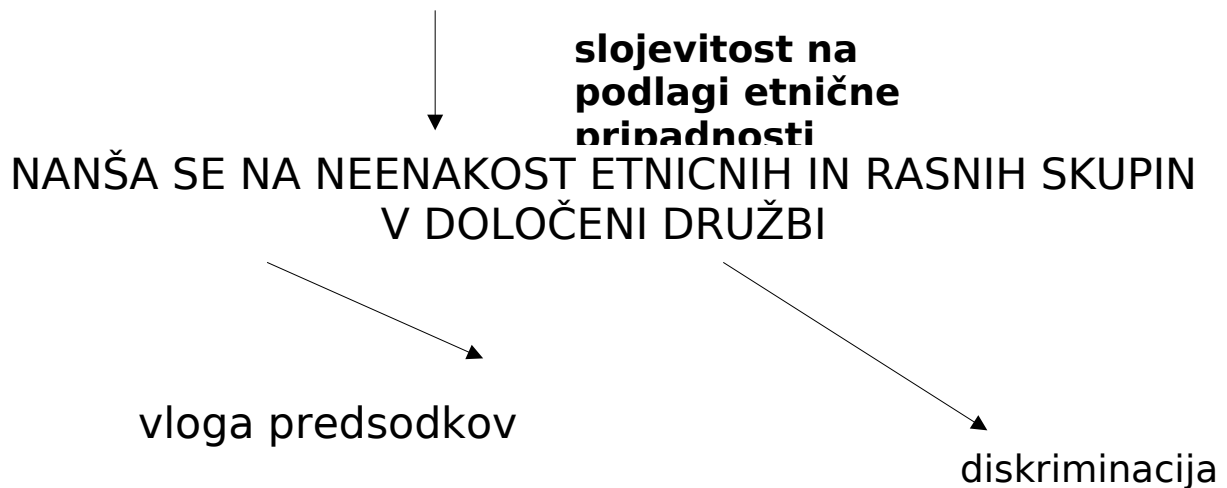
ETNONACIONALIZEM

so pojavi in procesi, ki so povezani z:

- zahtevami etničnih skupin po priznanju etnične posebnosti
- zahtevami kulturni, gospodarski in politični samostojnosti
- bojem v mnogoetničnih državah za odcepitev in ustanovitev lastne države.

ETNIČNA STRATIFIKACIJA

Etnična pripadnost je DEJAVNIK PRIPISANEGA STATUSA

SOCIALNE MANJŠINE:

RAZLIČNE DRUŽBENE SKUPINE, KI SO ZARADI DOLOČENE DRUŽBENE ZNAČILNOSTI V DEPRIVILIGIRANEM POLOŽAJU. Niso vedno številčno manjše od večine. (brezdomci, alkoholiki, narkomani, etnične in rasne skupine...)

ZNAČILNOSTI:

- otežen dostop do družbenih dobrin in storitev
- so v depriviligiranem položaju
- fizična in socialna izoliranost

Med člani dominantne skupine in socialne manjšine je vzpostavljena **SOCIALNA DISTANCA**.

ETNIČNA DISTANCA: oddaljenost med različnimi etničnimi skupinami, med njimi ne prihaja do medsebojnih KOMUNIKACIJ, STIKOV in ODNOSOV oz. so le-ti OMEJENI.

ETNIČNA SEGRAGACIJA: fizična oz. prostorska ločenost etničnih skupin.

ETNIČNA STRATIFIKACIJA je hierarhična razporeditev etničnih skupnosti in pripisovanje več ali manjvrednosti pripadnikov določene etnične ali rasne skupine zgolj na podlagi etničnega ali rasnega porekla.

↓
PREDSODKI (negativna stališča, ki nimajo podlage v objektivnih dejstvih)

↓
strah, odpor, sovraštvo

↓
Posledica: DISKRIMINACIJA (s strani posameznikov in institucij)

ETNOCID IN GENOCID

Nista stvar preteklosti.

MED ETNIČNIMI SKUPINAMI POGOSTO PRIHAJA DO TRENJ OZ. KONFLIKTOV IN SPOPADOV

jezika,
navad...)

ETNOCID

UNIČENJE KULTURNIH ZNAMENJ
POSAMEZNIH ETNIČNIH SKUPIN
(umetniški spominki, kulturne

prepoved rabe materinega

vsiljevanje tujih vrednot,

GENOCID

UNIČENJE ETNIČNIH SKUPIN
(taborišča, usmrtitve, lakota,
izgoni....)

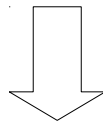
Etnično nasilje se je povečalo v 19. in 20. stol.

**ETNIČNE RAZLIKE SAME PO SEBI PONAVIDI
NISO VZROK KONFLIKTOV, AMPAK
OZEMELJSKO-POLITIČNE KORISTI
VLADAJOČIH ELIT.**

RASA in RASIZEM

Pojem rasa se je v 19. in 20.st. uporabljal za
OZNAČEVANJE in RAZVRŠČANJE LJUDI v DOLOČENE
SKUPINE z ENAKIMI ali PODOBNIMI FIZIČNIMI ZNAKI.

RASIZEM

PREPRIČANJE IN TEMU USTREZNO OBNAŠANJE, DA SO
LJUDJE V KULTURNEM, PSIHOLOŠKEM ALI MORALNEM
POGLEDU VEČ- ALI MANJVREDNI ZARADI DOLOČENIH
FIZIČNIH ZNAKOV (RASNE ZNAČILNOSTI).

↓
pedsodki in stereotipi

izraža se v vedenju (žalitve, norčevanje) in v dejanjih
(diskriminacija, nasilje)

IZVOR: od evropskih osvajanj v 15. stoletju

TEORIJE O VEČVREDNOSTI BELE RASE (19./20.stol.):
sredstvo za opravičevanje kolonialnega nasilja

Giddens - kulturna simbolika:

- belo: čistost, nedolžnost, dobro

- črno: umazanost, nečistost, zlo

RASIZEM DANES

PRISELJENCI OGROŽAJO DELOVNA MESTA
(obdobje krize, gospodarske rasti, nizka rodnost)

VLOGA GREŠNIH KOZLOV
(zaradi maloštevilčnosti, nemoči in depriviligiranega položaja)

TISK IN ELEKTRONSKI MEDIJI
(ustvarjajo negativno podobo v javnosti)

ODNOS POLICIJE
(statistična poročila o kriminalnih dejanjih)

ULRICH BECK: postmoderne družbe so **DRUŽBE**
TVEGANJ ali **RIZIČNE DRUŽBE**

↓
hiter razvoj in spremembe povzročata številne
prednosti hkrati pa tveganje in negotovost v
vsakdanjem življenju

↓
"**VENTIL**" za sprostitev napetosti in agresije
KSENOFOBIA

SOVRAŠTVO IN ODPOR DO TUJCEV IN TUJEGA, KI MOČNO PREŽEMA RAZLIČNE SLOJE DRUŽBE

Etnična pripadnost je stalnica v človekovem življenju, zato je etnična identiteta v globalni družbi tako pomembna.

TUJCI VEN?

<i>Jedilnik</i>	
Dunajski zrezek	
Pommes Frites	900
Hamburger	200
Kranjska klobasa	500
Pizza	450
Špageti	900
Mesna tuznja	900
Govosinci	1.100
Plešavica	450
Segedin gataž	500
Hot dog	800
Ravioli	500
Francoska solata	1.000
Potica	450
Saltatoria	400
	300

Deja rasa

Romana rasa

Črna rasa

Tabola rasa

© 2001 Mladinska knjiga

RECİ NE RASİZMU

POJAVNE OBLIKE ETNIČNOSTI

Merilo razvrščanja etničnih skupin:

1. številčnost skupnosti
2. ekonomska in tehnološka razvitost
3. kulturne značilnosti
4. stopnja razvoja političnih institucij ...

PLEMENSKE SKUPNOSTI → LJUDSTVA → NAROD in NACIJA

Mnogi raziskovalci zavračajo te kriterije ker so odsev etnocentrizma.

RAZLIČNE POJAVNE OBLIKE ETNIČNOSTI SO REZULTAT POSEBNOSTI DRUŽBENOZGODOVINSKEGA RAZVOJA V RAZLIČNIH OKOLJIH (ne moramo jih razvrščati po enotnih merilih)

PLEMENSKE SKUPNOSTI - (naravno ljudstvo, domorodno ljudstvo, narod):

1. temeljijo na skupnem ozemlju in sorodstvenih vezeh
2. nimajo organizirane politične oblasti
3. značilna za zunaj evropski prostor
4. zaradi prodora moderne civilizacije kulturno in fizično uničena in potisnjena na družbeno obrobje
5. ohranjajo kulturno in biološko raznolikost človeške vrste
6. so zakladnica znanj o naravi in ekologiji

LJUDSTVO - nadomestni izraz za plemena, stre civilizacije, imperije in etnične skupine, ki so prebivale na evropskem prostoru v obdobju pred industrijsko revolucijo / preprosti, navadni ljudje:

1. ozemeljsko in politično povezano v večjih ali manjših dinastičnih državah (srednjeveški fevdalizem)
2. so številčnejši od plemenske skupnosti
3. istovetenje z lokalno skupnostjo
4. identiteta zemljiškega gospostva
5. vloga krščanstva
6. nima izoblikovane **skupne etnične zavesti** (fevdalna razkovanost, zaprtost, naturalna proizvodnja, množična nepismenost)

NAROD - nekateri uporabljajo pojem narod izključno za označevanje modernih etničnih skupin, ki so se razvijale po evropskem modelu, drugi pa za različne vrste etničnih skupnosti.

Dejavniki in procesi, ki so omogočili nastanek naroda:

1. **KULTURNI DEJAVNIK** (enotni jezik, iznajdba tiska in knjižnega jezika)
2. **GOSPODARSKI** in **POLITIČNI PROCESI** (kapitalizem, modernizacija, mobilnost prebivalstva, razbijanje lokalne samozadostnosti, politične spremembe)
3. **DRUŽBENOZGODOVINSKI PROCESI** (francoska revolucija, meščanske revolucije)

Značilnosti etničnih skupin, ki so še posebej poudarjene pri narodu:

- **etnična zavest - narodna identiteta** (občutek pripadnosti skupni usodi)
- **kulturne značilnosti in posebnosti** (knjižni jezik)
- **nacionalna mitologija**

- politična ideologija

(narod je politično ozaveščena etnija, ki v ospredje postavlja zahteve glede političnega statusa in po gospodarski enotnosti)

NACIJA - politično organiziran narod. Narod, ki vzpostavi na etničnem ozemlju suvereno politično oblast - državo.

V SVETU IMAMO VEČ ETNIČNIH SKUPIN OZ. NARODOV KOT NACIJ OZ. DRŽAV!!!

Narod lahko polno uveljavi svoje interese le v lastni državi.

NEENAKOPRAVNOST NARODOV (narodne manjšine v večnacionalnih državah)

OBLIKOVANJE DRŽAVNIH MEJA JE IZRAZITO POLITIČNO DEJANJE.

Administrativne meje:

- posledica vojaških izidov
- posledica političnih odločitev

Narodne manjšine:

Večji ali manjši deli naroda se znajdejo v državi, ki meji na matično državo. Kljub pravno zagotovljenimi narodnostnimi pravicami so pogosto izpostavljene asimilaciji.

OBLIKOVANJE NACIJ:

1. **"ZAHODNI NAČIN"** - PRED NASTANKOM NARODA JE ŽE OBSTAJALA MOČNA CENTRALIZIRANA DRŽAVA; NAROD OZ. NACIJA SE NATO OBLIKUJE OKOLI GLAVNEGA ETNIČNEGA JEDRA

- NOTRANJI KOLONIALIZEM:

a) VB, FRA.: oblikovanje naroda in nacionalne zavesti je potekalo hkrati z nastajanjem močne nacije, pomembna dejavnika sta bila enotni izobraževalni sistem in dvig pismenosti

b) ŠPA.: težnja po avtonomiji Baskov in Kataloncev

c) VB: obstoj etničnih skupin z močno identiteto (Irci, Valižani, Škoti)

2. **IMIGRANTSKI NAČIN** - OBLIKOVANJE NACIJ NA CELINAH, KATERE SO KOLONIZIRALI EVROPEJCI (S IN J AMERIKA, AVSTRALIJA, NOVA ZELANDIJA). POSAMEZNE ETNIČNE SKUPINE USTANOVILJO LASTNO DRŽAVO, NATO PA ASIMILIRAJO VEDNO NOVE SKUPINE IMIGRANTOV IZ RAZLIČNIH KULTUR.

- **TALILNI LONEC:** združevanje različnih etničnih skupin v enotno nacijo - neoetnizem

3. **ETNIČNI NAČIN** - ZNAČILEN ZA ETNIJE, KI SO BILE VKLJUČENE V VEČETNIČNE DRŽAVE (SREDNJA IN VZHODNA EVROPA).

ETNIČNE SKUPINE SE ZAVEDAJO SVOJIM ETNIČNIM POSEBNOSTIM (JEZIK) IN POSTAVLJAJO ZAHTEVE PO GOSPODARSKI IN KULTURNI AVTONOMIJI, OZEMLJU, IZOBRAŽEVALNEM SISTEMU, DRŽAVI.

NACIONALNE DRŽAVE SO SE OBLIKOVALE :

- a) z združitvijo več političnih enot v eno nacionalno državo (Nemčija, Italija)
- b) z razpadom večetničnih držav (AO, Turški imperij) po 1. svetovni vojni
- c) z zlomom socializma (razpad Jugoslavije in SZ)

4. **KOLONIALNI NAČIN** - SKUPNA NACIONALNA DRŽAVA JE OD ZUNAJ VSILJENA RAZLIČNIM ETNIČNIM SKUPNOSTIM, KI SO VELIKOKRAT TUDI V KONFLIKTU OZ. SPOPADU (RUANDA)

- močno etnično jedro ne obstaja

NACIONALIZEM

NASTAJANJE MODERNIH NACIONALNIH DRŽAV JE
POVEZANO S POLITIČNO IDEOLOGIJO IN POLITIČNIM
GIBANJEM NACIONALIZMA

POZITIVNI

NACIONALIZEM

politično gibanje
za osvoboditev
določenega naroda
izpod tuje nadvlade

NEGATIVNI NACIONALIZEM

nasilje do drugih narodov
s težnjo asimilacije ali
uničenja zaradi pridobitve
določenih ozemeljskih ali
ekonomskih koristi

↓
PATRIOTIZEM: čustvena navezanost na kraj bivanja
DOMOLJUBJE
NACIONALNI PONOS

Nacionalizem težko enoznačno opredelimo - isto nacionalistično gibanje je lahko za eno skupino negativno, za drugo pa pozitivno.

SESTAVINE NACIONALIZMA:

1. ZAVEST O EDINSTVENOSTI, POSEBNOSTI DOLOČENEGA NARODA

2. POUČENJE ZGODOVINSKEGA SPOMINA
3. OBČUTEK SKUPNEGA POSLANSTVA
4. PREZIR IN SOVRAŠTVO DO DRUGIH
NARODOV (ksenofobija, rasizem,
antisemitizem)
5. ELEMENT INTEGRACIJE